

УДК 2-523.6(477.41-25):37(477) «16/17»

ВАСИЛЬ ФАЗАН

(Полтава)

ДІЯЛЬНІСТЬ КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ У ПРОСВІТНИЦТВІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ (XVII – XVIII СТ.)

Проаналізовано просвітницько-громадську діяльність Києво-Печерської лаври у XVII-XVIII ст. Виявлено і розкрито основні напрями співпраці, які полягали в безпосередній участі печерського чернецтва в започаткуванні Київської братської школи, постачанні Лаврою викладацьких і керівних кадрів, спільній видавничій діяльності, грошових пожертвах печерських ченців своїй alma-mater.

Ключові слова: просвітницько-виховна діяльність, духовна освіта, Лаври, монастирі, богослови.

Історію просвітництва Києво-Печерської лаври XVII-XVIII ст. неможливо розглядати без зв'язку з Могиллянською академією, виникнення і діяльність якої припадає саме на цей період. Відносини між обома культурними осередками базувалися на всебічній взаємній підтримці й спільності завдань. Академія разом із Лаврою готувала активних захисників православної віри, визначних людей, котрі несли в маси ідеї культури й просвітництва. Для подальшого розвитку необхідно нам знати і володіти педагогічними напрацюваннями попередників, що вимагає проведення ґрунтовного аналізу християнського досвіду просвітницько-виховної діяльності.

До окремих аспектів вивчення просвітництва духовних закладів досліджуваного періоду зверталися сучасні вчені: А. Бойко, досліджуючи феномен традиційної культури українського народу, а також світську і релігійну діяльність Г. Ващенка; М. Євтух, доводячи необхідність синтезу національних і загальнолюдських цінностей, шанобливого ставлення до рідної культури, мови, релігії; В. Пащенко, вивчаючи виховання молоді засобами християнської етики в системі міжконфесійних стосунків. Але ніхто з зазначених вище науковців не досліджував просвітницьку діяльність Києво-Печерської лаври (XVII-XVIII ст.).

Мета дослідження полягає у проведенні історико-педагогічного аналізу просвітницької діяльності Києво-Печерської лаври в XVII-XVIII ст.

Співпраця обох культурних осередків бере свій початок з часів заснування Братської школи – попередниці Києво-Могиллянської академії. Ченці Печерського монастиря сприяли становленню цього навчального закладу. У своєму дарчому записі 15 жовтня 1615 року дружина мозирського маршалка Галшка Гулевичівна обумовила першочергову участь печерських ченців у створенні в Києві монастиря і школи: “... В тот двор с землею духовных и светских православных, именно православного иеромонаха Исаию Купинского и других монашествующих ... ввела и ввожу, отдавая им то ... в действительное владение и заведование ...” [5, с. 17].

В “Уписі” (реєстрі) членів Київського братства – засновників і покровителів школи – за 1616 рік серед перших, хто записався, були ченці Києво-Печерської лаври: Захарія Копистенський, Тарасій Земка, Ісайя Трофимович, Со-

фроній Почаський, Антоній Пацевський, Афанасій Івашковський та ін. [5, с. 45]. Більшість із них стала викладачами Київської братської школи.

Навколо найбільшої в Україні печерської друкарні, відкритої на початку XVII ст. печерським архімандритом Єлисеєм Плетенецьким, гуртувалися значні культурні сили. Це були, зокрема, викладачі Київської братської школи, у тому числі її перші ректори – Іов Борецький і Тарасій Земка, котрі працювали певний час коректорами й перекладачами друкарні. Саме тут створено школу, яка, поряд із братською, зіграла велику роль у заснуванні Києво-Могилянської академії: 1631 року визначний церковний і політичний діяч Петро Могила – архімандрит Печерського монастиря – в 1627-1647 рр. відкрив при Троїцькому монастирі Лаври т. зв. “гімназіум” за прикладом західноєвропейських шкіл. У ньому викладали високоосвічені лаврські ченці, що здобули освіту за кордоном: Ісайя Трофимович-Козловський – ректор школи, Сильвестр Косов – префект (пізніше обидва стали ректорами Києво-Могилянської колегії), а також Софроній Почаський – вихованець Київської братської школи. З перших днів існування Лаврської школи в ній були відкриті класи поетики, риторики й філософії, що склало високу протизагагу вже наявній Братській школі і стало причиною переходу частини учнів останньої в Лаврську школу [10, с. 55]. Вихованці обох шкіл часто працювали в Лаврі, виконуючи в ній різні обов'язки послушників (у наведеному Ф. І. Тітовим покажчику діячів печерської друкарні, авторів і осіб, які мали до неї безпосередній стосунок, налічується 21 учень Братської і 22 учні Лаврської шкіл) [9, с. 156].

1632 року під тиском консервативного крила духовенства, української шляхти й козацької старшини Петро Могила погодився об'єднати Лаврську школу з Братською, тим самим давши початок Києво-Могилянській колегії, пізніше Академії. Як архімандрит Печерської лаври Петро Могила звелів перевезти в Братський монастир, де розташувалася Колегія, для розміщення її наставників декілька дерев'яних зрубів із Троїцького лікарняного монастиря, у якому планував організувати вищу школу. Крім того, він надав Колегії в трирічне володіння дві лаврські вотчини – Вишеньки і Гнідин – на тій підставі, що всі викладачі були братією Лаври [1, с. 114]. У м. Вінниці, котре теж належало Печерському монастирю, розпочала діяльність школа для підготовки учнів у Колегію [4, с. 52]. Вважаючи створення Колегії своїм найбільшим досягненням, Могила заповів їй усе своє майно, кошти й цінності. Символічно, що досить довго день пам'яті Петра Могили – 31 грудня – відзначали урочистим богослужінням як Академія (вдень), так і Лавра (ввечері) на знак його особливих заслуг для обох осередків культури [3, с. 629].

Тісні зв'язки між Києво-Могилянською колегією і Києво-Печерською лаврою продовжувалися і після смерті Петра Могили. Цьому сприяла та обставина, що упродовж другої половини XVII – на початку XVIII ст. і далі печерськими архімандритами майже безперервно були вихованці Колегії, її ректори, зокрема Інокентій Гізель (ректор у 1669-1672 рр., архімандрит у 1656-1683 рр.), Варлаам Ясинський (ректор у 1672-1688 рр., архімандрит у 1684-1690 рр.), Іоасаф Кроковський (ректор у 1690-1693 рр., архімандрит у 1697-1709 рр.) та ін. У свою чергу, викладачами Колегії, згодом Академії, часто були її вихованці, які пройшли моральне і чеснотне загартування в Лаврі.

Особливе значення для Київської академії мало затвердження її правового статусу, у чому незаперечну роль зіграло вище духовенство – вихідці з Печерської лаври. Зокрема, печерський архімандрит Інокентій Гізель разом із ректо-

ром Колегії Варлаамом Ясинським клопоталися перед російським царем про матеріальне і правове становище закладу, вказуючи у своєму листі від 23 січня 1670 р., що митрополит Петро Могила у своєму духовному заповіті “вручил его попеченію созданные им, Могилою, школы при Богоявленском Братском монастыре” [3, с. 676]. Децю пізніше, у червні 1693 р., гетьман Іван Мазепа та Варлаам Ясинський, уже в сані київського митрополита, відрядили в Москву ректора Колегії ігумена Іоасафа Кроковського з проханням видати Братському монастирю “жалувану грамоту” і пожертви на школу, щоб процвітали в Києві “вільні філософські і богословські науки” [2, с. 43]. При цьому митрополит просив також підтвердження “судової автономії” Київської – братської школи. 11 січня 1694 р. Колегія врешті отримала грамоту на право навчання не тільки піітики й риторики, але й філософії та богослов’я. Одночасно підтверджувалася і судова автономія учбового закладу, що означало визнання Колегії вищою школою. Вже після 1694 р., а особливо підтверджувальної грамоти Петра I 1701 р. починає широко вживатися назва “Києво-Могилянська Академія”.

У відстоюванні прав і привілеїв Академії важливу роль відіграло сприяння місцєблюститєля патріаршого престолу митрополита Стефана Яворського, котрий прийняв постриг у стінах Печерського монастиря. До Києво-Печерської лаври, “в надежду монашества”, прагнули потрапити десятки студентів Академії. Цей потяг молоді в стіни обителі можна пояснити, по-перше, тим, що на той час прийняття чернечого сану було найбільш доцільним і дійовим способом зробити кар’єру в духовній, політичній чи освітній сфері; по-друге, Печерський монастир приваблював студентів як багатолюдна й добре забезпечена обитель, відома своєю давньою славою; по-третє, в Печерському монастирі вихованці Академії могли виконувати такі послушенські обов’язки, які найкраще відповідали їх освітньому та культурному рівню (проповідництво, переклад і правлення книг тощо). Зі свого боку, лаврські архимандрити охоче приймали вихованців Академії до своєї обителі. На початку XVIII ст. їй потреби в освічених людях гостро зросли, що було викликано рядом обставин. З утворенням у 1721 р. Синоду і введенням Духовного Регламенту затверджено введено нові правила прийому в ченці: заборонявся прийом неграмотних без особливого дозволу світської влади, запроваджено трирічний випробувальний термін. Крім того, укази Синоду диктували Лаврі “дабы священнических детей от 10 до 15 лет ... отдавать в латинские для учения школы и о таковых подавать в лавру ведомость” [7, с. 236]. Відомо, що в 1739 р. в Академії вчилися 9 дітей лаврських священників, а в 1766 – 28 [7, с. 236].

Нові правила Синоду вимагали також повної відповідності видань печерської друкарні книгам “московського друку” і наявності у зв’язку з цим виникла потреба в освічених ченців, основним завданням яких було редагування друкованих книг. Для цього найкраще підходили вихованці Академії. У донесенні Київського митрополита Гавриїла Кременецького Синоду від 29 серпня 1773 р. зазначалося, що “... выходящими из Академии учеными людьми все монастыри, а вяще всех Киево-Печерская лавра пользуется и довольствуется в книжных послушаниях и тем прославляется” [7, с. 159].

У статті “К истории Киевской духовной академии в XVII – XVIII в.” [6, с. 63] професор Ф. І. Тітов навів список вихованців Київської академії (близько 100 осіб), які з кінця XVII по XVIII ст. знаходилися в рядах лаврського чернецтва. На сьогоднішній день цей список значно продовжений (до 140 осіб), до нього занесені імена багатьох інших вихованців Академії, життя і діяльність яких

пов'язані з історією Печерської лаври. Однак, виявлення таких осіб викликає певні труднощі, оскільки після постригу в ченці колишні учні Академії змінювали свої світські імена. Крім того, в архівних джерелах вони як духовні особи, згадуються вже без прізвищ, наприклад, "ієромонах Іона", "ігумен Варлаам" та ін. Пошук біографічних даних про вихованців Академії в матеріалах лаврського фонду ведеться за кількома напрямками. З одного боку це вивчення іменних і формулярних списків чернечого складу Лаври, де – зосереджена інформація про станове й територіальне походження конкретних осіб, їх віковий і освітній ценз, час вступу в монастир і чернечого постригу, рукоположення в сан ієродиякона та ієромонаха тощо. З огляду на час і місце прийняття духовного сану можна робити важливі припущення про перебування того чи іншого ченця на території України, Росії чи й поза межами Російської імперії, про вірогідність викладання в учбових закладах, коли певні відомості про це в архівних джерелах відсутні. Інший спосіб отримання біографічної інформації – аналіз заголовків справ за описами, а також перегляд змісту найбільш цікавих документів. Отже, виявляється різностороння культурно-освітня діяльність лаврського чернецтва, зокрема, викладання в учбових закладах України й Росії, обіймання ієрархічних посад, місіонерська й літературно-публіцистична діяльність.

Шляхи вихованців Академії до Лаври були різними: одні з них потрапляли в монастир прямо зі шкільної лави, інші – через деякий час після закінчення навчання. Були випадки, коли студенти під час своїх освітніх мандрівок приймали чернецтво в інших обителях, а потім з деяких причин приходили до Печерського монастиря, де виконували різні послушення. Так, у фонді Києво-Печерської лаври збереглися свідчення Паїсія Величковського, майбутнього мандрівника, перекладача й письменника, які він давав при вступі в Лавру: "Монах Платон Величковській ... родом из малороссійскаго города Полтавы, сын бывшего протопопа Іоанна Величковскаго, лет ему от рождения 20, русскаго писанія учился там же в Полтаве, а латынскаго поэтики в кievских до поэтики в кievских училищах, и с оных училищ в 1740 г. пошел Черниговской епархии в Антоніевській Любецкий монастырь, где прожил мірским полгода, оттудова, за несвободным пострижением в монашество, з монахом Левкием, который был тамо з Волощины, пошел в заграничный Пустынно-Медведовский Николаевский монастырь, где в 1741 г. в великий пост того монастыря игуменом Никифором Гуковским, купно с показанными монахами (Мартиріем Андреевым и Крискентом Даниловым), пострижен в монашество, а оттудова, ради униятского гонения, с теми монахами пришел в Киев и, по выдержаніи на васильковском форпосте карантин, явился в Киевской губернской канцелярии, откуда, по приводе к указаной присяге, по желанию его, на неисходное житіе прислан в Киевопечерскую лавру". Тут же ним було поставлено дату: "23 января 1742 г." [7, с. 332]. Платона Величковського прийняли в Лавру і призначили в друкарню – "под ведением ієромонаха Макарія обучаться изображать иконы на меди" [7, с. 130], (де зазначено, що Платон навчався під керівництвом ієромонаха Паїсія). Відомо, що більше половини вихованців були вихідцями з підлеглих Польщі Правобережжя й Західної України. Не бажаючи повертатися в рідні місця, де переслідувалася православна віра, вони вливалися в число лаврської братії. Києво-Печерська лавра разом із Київською академією виступали справжніми центрами єднання поділених українських земель.

Деякі вихованці Академії залишалися в Лаврі й виконували в ній різні службові обов'язки. Так, Ієронім Ковпецький, прийнявши в 1717 р. чернецький

постриг, став у 1720 р. ієродияконом, пізніше був блюстителем Ближніх печер Лаври [8, с. 75]. У Троїцькому лікарняному монастирі працювали: Іоаким Максимович – намісник у 1748 р., Іларіон Федорович – духівник у 1732 р., Варнава Старжицький був начальником Китаївської пустині в 1741 р. [8, с. 213]. У різні роки лаврською друкарнею керували: Варлаам Голенковський (1714 р.), Веніамін Фальковський (1734 р.), Самуїл Ропчановський (1750-1764 рр.) [8, с. 436]. Свого часу у друкарні також працювали Іларіон Негребецький (1732-1734) та Іоан Флауенський (1766-1767 рр.) [8, с. 230].

Вихованці Академії отримували призначення в приписні до Лаври монастирі, котрі знаходилися як на території Гетьманщини, так і тогочасної Польщі та Росії. Так, ігуменами в Дятловицькому монастирі (сучасна Білорусія), що входив у так звану “закордонну” групу монастирів Київської єпархії, були Геннадій Васенський, Варнава Старжицький, Гедеон Онискевич і Полікарп Кульчицький [8, с. 233]; у Зміївському – Іларіон Негребецький, Мартин Лобач, Гаврило Краснопольський та Михайло Ядрило; в Синявському – Ігнатій Копцевич і Феодосій Почека [8, с. 210]. З відомих нам намісників Новопечерського Свенського монастиря випускниками Академії були Філофей Лещинський і Геннадій Васенський [2, с. 112].

Окремі лаврські ченці з вихованців Академії виконували протягом багатьох років інші важливі доручення. Наприклад, Софроній Тернавіот, син бунчукового товариша з Київського Подолу, що постригся в ченці в 1748 році, був намісником Троїцького лікарняного монастиря, виконував обов'язки “стряпчого” і повіреного в справах лаврської друкарні, у зв'язку з чим неодноразово виїздив до Москви і Петербурга, був добре відомий у середовищі вищих світських і церковних кіл. Пізніше став архимандритом Костромського Богоявленського монастиря [2, с. 135].

Діяльність вихованців Київської академії з середовища лаврського чернецтва носила найрізноманітніший характер. Крім виконання вже згаданих службових обов'язків вони займали різні ієрархічні посади в Московській церкві, викладали в учбових закладах України й Росії, були представниками Російської православної церкви за кордоном як посольські священники та ієромонахи. Зокрема, Іустин Рудзинський у 1722 р. був призначений Синодом довіреною особою для захисту православної віри на сейм у Польщі, Ієроніма Ковпецького в 1726 р. відправили у Голландію в розпорядження повноважного міністра графа І. Г. Головкина, Веніамін Фальковський у 1725-1726 рр. перебував у штаті настоятелів Російської посольської церкви у Стокгольмі [7, с. 380]. Слід зазначити, що вихованці Київської академії, визнані святими за їх подвижництво, велику просвітницьку й місіонерську діяльність, також були ченцями Києво-Печерської лаври. Це Іоан Максимович, Інокентій Кульчицький, Феодосій Углицький і Павло Конюскевич.

Плідна діяльність учених Академії була запорукою успіху видавництва Києво-Печерської друкарні. Там видавалися твори Інокентія Гізеля (“Мир с богом человеку” 1669 р.), Лазаря Барановича (“Меч духовний” 1666 р., “Трубы словес” 1674 р.), Іоанікія Галятовського (“Ключ разумения” 1659 р., “Мессия правдивый” 1669 р.) та ін. Яскравим прикладом тісної співпраці Лаври з Академією була науково-літературна діяльність у монастирі одного з видатних вихованців і вчених Академії – Дмитра Ростовського. У результаті його кількарічної праці видано 4 томи “Книги житий святих” або “Четьи-Минеи”, що були надруковані Печерською друкарнею в 1689-1705 рр., а в 1711-1718 рр. вийшло

друге видання. Як зазначає М. Возняк, написані Ростовським “Четы-Мінеї” не раз обговорювалися в Печерській лаврі на зібраннях “деяких благородних людей” [4, с. 194].

Лавра друкувала підручники як для Академії, так і для шкіл – її попередниць. Так, у 1616 р. був виданий “Часослов”, а в 1620 р. – “Книга о вере”, за якими вчилися діти Києво-братської школи. У “Анфології” (1636) розкрито основні риси виховання молоді Києво-братської колегії. Великою подією як для Лаври, так і Колегії (Академії) стало видання в 1674 р. “Синописа”, який став першим систематизованим підручником вітчизняної історії. На замовлення Академії Лавра друкувала книги різними мовами, панегірики, оди тощо. 1744 р. у Лаврі був надрукований панегірик у зв’язку з приїздом до Києва імператриці Єлизавети. У 1774 р. було видано 1200 примірників “Пиярской грамматики”, а в 1779 р. на прохання ректора Касіяна вийшли “Догматы християнской православной веры” [4, с. 206]. Велика кількість підручників і рукописних текстів курсів, які читалися в Київській академії, знаходилися на зберіганні в бібліотеці Києво-Печерської лаври [4, с. 207]. Спостерігаємо й інші форми зв’язків Київської академії і Печерського монастиря. Так, архимандрити й ченці Лаври значилися в списку основних благодійників Академії, надавали матеріальну підтримку студентам [7, с. 350]. Зокрема, ігумен Московського Златоустівського монастиря Варлаам Баранович вніс у 1773-1775 рр. у Московський дворянський банк 7820 крб. на утримання учнів Академії [10, с.136]. Архимандрит Каргопольського монастиря Св. Хреста Варлаам Голенковський заповів Братському училищному монастирю 50 червінців і ,окремо, “павперам, которые учатся в братстве а не имеют за чим, – 100 руб. на молитву” [10, с. 137]. У 1760р. Лавра передала Академії ділянку землі на будівництво бурси, а в 1773 р. надала кошти для забезпечення її паливом. Духівництво Печерського монастиря відправляло богослужіння в Богоявленській церкві Академії [10, с. 137].

Цікаво, що в 1786 р. у вищих урядових колах Російської держави навіть виникла думка перенести Академію на територію Лаври. Указом Катерини II від 10 квітня 1786 р. велено було “Киевской Академии со всеми к ней принадлежащими заведениями быть при Архиерейском доме и Киево-Печерской Лавре, а Братский монастырь, служащий ныне для помещения помянутой Академии, обратит на главную госпиталь по его положению ...”. У зв’язку з цим київський митрополит Самійло Миславський звернувся до графа П. А. Румянцева з проханням відстояти для Академії старе місце, вказуючи, що “в лавре академию поместить почти не можно ... нет покоев ни для классов, ни для учителей, ни для казенных учеников; место тесное, безводное, бездровное; своекоштным ученикам вовсе негде квартиры нанять”. Та й “граждане Подольские со слезами просят, чтобы Братский монастырь остался”. Тому наступний указ Катерини II від 13 липня 1786 року диктував Київському митрополиту: “Академию Киевскую, доколе план городу сделан будет, и куда можно будет построить как оную, так и дом для студентов пансионеров внутри верхнего Киева, оставит по прежнему в Братском монастыре...а учащие, не исключая и самого ректора Академии, имеют быть помещены в числе положенных при Архиерейском доме и при Киево-Печерской лавре”. Але вже 15 березня 1787 року Катерина II прийняла остаточне рішення: “Академия имеет навсегда оставлена быть в бывшем Братском монастыре”. Цим же указом велено було Київському митрополиту: “Академии завести гражданскую типографию для печатания книг как

на российском, так и на иностранных языках, содержа сию типографию в Киево-Печерской лавре" [9, с. 470].

Вищенаведений матеріал свідчить про особливо важливу просвітницьку діяльність Києво-Печерської лаври для українського суспільства в XVII-XVIII ст. Вона виявилася в безпосередній участі печерського чернецтва в зачаткуванні Київської братської школи, постачанні Лаврою викладацьких і керівних кадрів для Колегії, згодом Академії, видавничій діяльності, постійній матеріальній допомозі з боку найбагатшого монастиря, грошових пожертвах печерських ченців своїй alma-mater тощо.

Перспективою подальших досліджень є відкриття нових особистостей священнослужителів, які працювали над просвітництвом українського суспільства у XIX столітті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аскоченский Д. Киев с древнейшим его училищем, Академиею. / Д. Аскоченский. – Ч. 1, 2. – К. : Тип. КПЛ, 1856. – 566 с.
2. Власовський І. Нарис історії Української Православної Церкви: у 4-х т. / І. Власовський – Т. 2. – Нью-Йорк, 1990. – 345 с.
3. Голубев С. Т. Память митрополита Петра Могилы в Киевской Академии 31 декабря 1754 г. / С. Т. Голубев // Труды Киевской духовной академии за 1910 г. – Кн. 12. – К. : Тип. КПЛ, 1910. – С. 628-684.
4. Очерки истории Киево-Печерской Лавры и заповедника. – К. : Киево-Печерский государственный историко-культурный заповедник, 1992. – 288 с.
5. Памятники, изданные Временною Комиссиею для разбора древних актов. – К. : Тип. КПЛ, 1846-1859. – 350 с.
6. Титов Ф. И. К истории Киевской духовной академии. – Книга 3: Воспитанники Академии на службе в Киево-Печерской Лавре в связи с биографией Софрония Тернавита / Ф. И. Титов // Труды Киевской духовной академии за 1911 г. – Кн. 1. – К. : Тип. КПЛ, 1911. – С. 63-80.
7. Титов Ф. И. Киево-Печерская Лавра как ставропигиальный монастырь / Ф. И. Титов. – К. : Тип. КПЛ, 1918. – 457 с.
8. Титов Ф. И. Краткое описание Киево-Печерской лавры и других святынь Киева / Ф. И. Титов. – К. : Тип. КПЛ, 1911. – 370 с.
9. Титов Ф. И. Типография Киево-Печерской Лавры.: Исторический очерк. (1606-1616-1918) / Ф. И. Титов. -- В 10-и т. – К. : Тип. КПЛ, 1916. – Приложение к Т. 1. – 1918. – 546 с
10. Хойнацкий А. Воспоминание о святых угодниках Киево-Печерской Лавры, из среды которых вышли блаженные иноки, основавшие обитель Почаевскую / А. Хойнацкий. – Почаев : Тип. Почаевской Лавры, 1884. – 40 с.

VASYL FAZAN

THE ACTIVITY OF KYIV-PECHERSK LAVRA IN THE ENLIGHTENMENT OF UKRAINE'S POPULATION (XVII-XVIII CENTURIES)

The history of Enlightenment of the Kiev-Pechersk Lavra of the XVII-XVIII centuries is impossible to be considered without considering the value of Mohyla Academy, which establishment and activity started precisely at this period. The relations between the two cultural centers were based on comprehensive mutual support and common sense of tasks. The academy, together with Lavra, prepared active defenders of the Orthodox faith, prominent people who carried the idea of culture and enlightenment into the masses.

The cooperation of both cultural centers dates back to the time of the establishing of the Brotherhood School - the predecessor of the Kyiv-Mohyla Academy. Monks of the Pechersk Monastery contributed to the establishment of this educational institution. In 1632, under the pressure of the conservative wing of the clergy, the Ukrainian nobility and the Cossack

leader, Petro Mohyla agreed to unite the Lavra school with the Bratsk, thus giving the rise to the Kyiv Mohyla Academy, later to the Academy. Close links between the Kyiv-Mohyla Collegium and the Kyiv-Pechersk Lavra continued after the death of Peter Mohyla. This was facilitated by the fact that during the second half of the XVII - early XVIII century and later the Pechersk Archimandrite were almost continuously represented by Collegium students. Of particular significance for the Kiev Academy was the approval of its legal status, where the great role was played by the higher clergy - people from the Pechersk Lavra. The paths of the pupils of the Academy to the Lavra were different: some of them got into the monastery directly from the school bench, others did it after some time after graduation. There were occasions when students during their educational journeys took monasticism in other monasteries, and then for some reason they came to the Pechersk Monastery, where they performed various obedience and diverse cultural and educational activities, in particular, teaching at Ukrainian and Russian educational institutions, taking over hierarchical positions, performing Missionary and literary-journalistic activity.

The above-mentioned material shows the particularly important educational activity of the Kyiv-Pechersk Lavra for the Ukrainian society in the XVII-XVIII centuries. It appeared in the committed participation of the Pechersk monasticism in the initiation of the Kyiv Brotherhood School, in the help of the Lavra in teaching and management personnel to the Collegium, subsequently the Academy, in publishing activities, in permanent practical material assistance from the richest monastery, and in money charity of the cave monks to their alma-mater and others.

Одержано 17.02.2017 р.